

De uitkomst

Kees Hagen Jr. is altijd de uitbinker geweest onder de zijnen.

Al op de Lagere School is dat tot uitdrukking gekomen in de meegebrachte rapporten.

Het wekte dan ook geheel geen verwondering, dat hij aan de eerste zes nog drie jaar M.U.L.O. plakte, waarna hij met een A-diploma verhuisde naar de school die hem de voor het leven benodigde vakbekwaamheid zou bijbrengen.

't Was intusschen voor Kees Hagen Sr. een heet hangijzer geworden.

Kees, op één na de oudste van nog vier andere jongens, waartusschen zich nog drie meisjes gevoegd hadden, door te laten studeren en dat met het inkomen van een fabrieksarbeider! Toen de bovenmeester op een winteravond was komen praten over Kees, en het voorstel deed hem wat Fransche les te geven, waardoor hij klaar zou zijn voor de Mulo 't komende jaar, had Hagen bedenkelijk het hoofd geschud.

Maar 's avonds, toen de bezoeker weg en de kinderen naar bed waren, had moeder het onderwerp opnieuw aangesneden. En ze had het pleit gewonnen. Vader kon het tegen z'n vrouw toch niet volhouden, hij gaf zich heel gauw gewonnen.

„Als jij er kans toe ziet nog zes, in plaats van drie jaar te wachten op eenig inkomen van de tweede zoon, mij best! 't Is mij ook altijd handicap geweest, dat ik nooit meer dan de zes verplichte leerjaren doorloopen heb!”

Zoo trok Kees naar de Mulo, doorliep nadien de derde, maakte tweemaal zoveel schooljaren als z'n vader en stond op een mooie voorjaarsdag op de stoep van het groote gebouw buiten de zware teakhouten deuren, die drie jaar lang voor hem hadden opengestaan. Het lentezonnetje schitterde op het tegeltableau boven de ingang met de kunstig verwerkte motieven van gereedschap en teekenmateriaal, benevens wat letters, die het woord Ambachtsschool vormden.

Onder de arm torschte hij een zware rol teekeningen, en in de binnenzak van z'n Zondagsche colbertje, waarin hij zich, na rijpelijk overleg te hebben gepleegd met z'n moeder, gestoken had, stak een di-

ploma waarop in sierlijke krulletters de aantekening vermeld stond „Met lof”,

De wereld lag voor hem open.

Behalve de wereld van de arbeid.....

Die lag bekneld in de band van het monster dat crisis of malaise genaamd wordt.

Had hij het timmervak gekozen, zooals Piet, z'n jongere broer, dan had hij waarschijnlijk allang een plaatsje gevonden. Die was, een jaar tevoren, met een rapport met vijven en zessen van dezelfde school gekomen en sindsdien bijna regelmatig aan het werk geweest.

Toch gaf Kees geen kamp. Lichamelijk en geestelijk goed toegerust, zou hij zich wel een plaatsje weten te veroveren! Doch de eene dag kwam en de andere ging in troosteloze ledigheid. Hij doorliep alle straten van de groote stad, langs alle scheepswerven, bezocht zelfs de kleinste smederij in nabijgelegen dorpen en dorpjes, maar niemand had een plaatsje voor hem open, niemand gaf hem een kans te toonen wat hij presteerde!

Het drukte Kees echter niet neer!

Integendeel!

Vaders gelaat stond weleens wat somber als Kees, 's avonds laat soms, van een vergeefsche tocht in de omtrek terug keerde, Moeder wist altijd nog een lichtzijde te vinden. Ze trachtte te steunen wat ze kon, zonder dat iemand vermoedde welk een ontzaglijke inspanning dit soms van haar vergde. Kees voelde, in deze strijd stond hij niet alleen.

Maar 't was niet alleen moeders raad en troost die Kees aanvuurde te blijven vechten om een bestaan.

Grê Berends!

Hoelang kenden zij elkaar?

Eigenlijk al, zij het dan in anderen zin, van de schoolbanken af.

Vaak liepen ze toen samen de weg naar huis.

Maar anders was het geworden in de laatste winter, toen ze, na een contactavond van de jeugdverenigingen met een groepje op weg naar huis, samen overbleven.

Toen wist Kees opeens hoe na zij elkander waren.

Niemand zag hen ooit samen.

Ze spraken elkaar slechts een enkele keer bij een bijzondere gelegenheid.

Kees wil er thuis niet over spreken, zolang hij nog geen toekomst heeft en uit de algemeene pot moet leven.

Gré wacht geduldig de tijd af.

Zoo verstrijkt het voorjaar, de zomer; begint de herfst.

Moeder weet geen woorden meer te vinden om hem te bezielen. Alleen haar gebed voor hem verflauwt niet. 't Wordt nu alleen het beeld van Gré dat hem drijft naar alle adressen waar hij al eer, al tweemaal soms, is afgewezen.

Totdat.....

Op een kleine scheepsbouwwerf wordt een nageljongen gevraagd.

Hoe komt Kees zoo gelukkig dat hij er het eerst bij is?

De patroon vindt hem wel wat oud, maar als hij niet te veeleischend is wat het loon betreft, dan kan hij komen.

Kees gaat.

Natuurlijk!

Heeft God hem niet een gezond lichaam en een paar krachtige armen gegeven? Staat niet op het gebrandschilderde glas van het trappenhuis in de ambachtsschool de spreuk: „Arbeid Adelt”?

Zaterdag telt hij thuis z'n eerste eigenverdiende geld op tafel. Twee weken later spreekt hij thuis, gaat hij praten met Gré's ouders. Zoo steelsgewijs met elkaar omgaan strookt niet met z'n open karakter.

Dan lacht het leven hen toe.

Na Nieuwjaar glijdt het zeescheepje, waarvan alle klinknagels door Kees op gloeihitte zijn gebracht, van de helling. De machine's komen uit het buitenland. Was er maar een machine-afdeeling aan de werf verbonden, mogelijk had Kees daarin z'n volle capaciteit kunnen ontplooiën.

Bij de afbouw van het schip komt z'n kennis hem toch nog te pas.

De fabrikant, die de ruw-olie motoren levert en in het schip plaatsen moet, neemt Kees over als hulp-monteur.

Geldelijk een reuzen verbetering.

Na Paschen is het schip gereed en Kees staat, een loffelijk getuigschrift rijker, weer op straat. Dat heeft hij voorzien, en plannen overwogen. Z'n oogen en ooren heeft hij altijd open!

Op een winteravond heeft hij bij Gré's ouders een broer van haar vader ontmoet. Uit het gesprek tusschen de beide broers

is een gedeelte in z'n geheugen vastgehaakt.

Gré's oom is incasseerder voor een semi-gemeentelijk bedrijf en werkt diens-tengevolge dagelijks met de plombeertang.

Om die tang zelf gaat het niet, maar om die ongelukkige blikken zegeltjes! Onmogelijke dingen zijn dat. Daar moest eens iets anders op verzonnen worden!

Drie weken vóór Pinkster is Kees thuis gekomen, één week daarna is z'n gietvorm voor een nieuw soort plombeerloodjes gereed.

Op de scheepswerf heeft hij met toestemming van z'n vroegere patroon de vorm vervaardigd. De schuur achter het huis promoveert tot loodsmelterij en giet-terij.

's Avonds worden een tiental behoorlijk afgewerkte plombeerloodjes met critische oogen bekeken en met de tang bewerkt door den man van het vak.

En met gunstige uitslag.

Na enkele dagen nog een proef met meerdere exemplaren, en Kees' besluit is genomen.

Een gietvorm voor dertig stuks wordt door hem ontworpen en na ampele overweging besteld bij een door de werfbaas aanbevolen leverancier. Z'n oude patroon leeft mee in de plannen van Kees, en helpt hem waar hij maar kan.

Drie weken later brandt het vuur onder de loodpot en zwoegt Kees aan het begin van zijn bedrijf.

Gré heeft het in huis niet kunnen houden. Ze wil getuige zijn van de inbedrijfstelling van de Zaak.

De vorm staat opgesteld, het gietlood is op temperatuur. Met eenigszins bevende hand scheidt Kees de gietlepel vol, laat de zilver-glinsterende massa langzaam in de vorm loopen.

Een spannend moment..... De vorm valt open.

Teleurstelling.

Geen vijf goed gevormde loodjes komen uit de vorm tevoorschijn. Bijna allen toonen een afwijking, of hebben eenig gebrek!

Overdoen!

Het resultaat is nog bedroevender!

Somber staart Kees naar het hoopje mislukte gietelingen, sluit de vorm weer, roert peinzend met de lepel in de dikvloeibare massa.

Op eens staat Gré vlak naast hem.

„Laat mij het eens doen”, zegt ze. Haar hand strekt zich al naar de gietlepel. Vragend kijkt Kees haar aan.

„Niet zoo gauw de moed laten zakken! Ik denk dat je te voorzichtig bent. Ik zou het net doen, zooals ik het beslag in de poffertjespan giet. Rrrrrts, bijna alle vormen tegelijk. Anders is het eerste deeg al gaar, voor het laatste in de pan is!”

Kees laat de lepel los en kijkt toe. Enkele tellen, dan valt de vorm open. Stralend kijkt Gré hem aan.

„Zie je wel!”

Kees schuift de gietelingen op een hoopje apart, bijna allen zijn ze goed! Twee handen grijpen z'n hoofd. „Niet zoo gauw de moed opgeven, hoor!”

Dan wipt Gré over de vorm heen, de kleine werkplaats uit.

Kees zet z'n arbeid, rustiger nu, voort. 's Middags ligt er een groot aantal goede gietelingen gereed.

De volgende dag gaat hij met z'n eerste-lingen op stap.

Gré's oom heeft de weg voor hem ge- baand, hij moet met monsters bij de direc- teur komen.

Een uurtje later zit hij in het groote, in stijl gehouden vertrek, met den directeur tegenover zich. Hij redeneert, betoogt met klem van redenen, geeft prijs.

Af en toe werpt de groote man achter het schrijfbureau een vraag op, plaatst een opmerking. Kees antwoordt, weerlegt, vecht voor z'n producten met de moed der wanhoop. Want hij leest het op het strak- ke gelaat voor hem, hij hoort het uit de klank der stem; hij pleit voor een verlor- en zaak.

Eindelijk weet hij niets meer te zeggen. De directeur schelt.

Dat is het einde van het onderhoud.

Kees staat op.

„Blijft u nog even zitten, meneer Hagen!”

De conciërge treedt binnen.

„Vraagt u de technisch ambtenaar even hier te komen!”

Kees wacht gelaten af.

Een lange, norsch uitzierende heer treedt binnen. De heeren discussieeren, beoor- deelen, keuren. Ze kunnen het niet eens worden. Dan verlaten ze beiden het kan- toor. Een handvol loodjes gaat mee.

Kees' stemming wordt er niet beter op.

Plotseling staat de directeur weer bin- nen.

„Wij willen een proef nemen, meneer Hagen! Wilt u over een maand duizend kilo leveren?”

Kees weet niet of hij waakt of droomt. Duizend kilo!

Over een maand!!!

Hier ligt één, anderhalve kilo, arbeid van bijna een heele dag! En dan duizend kilo! Hoe moet dat?

Neen zeggen, dat kan niet. Aangrijpen moet hij deze kans.

„Heel graag meneer!” hoort hij z'n eigen stem zeggen.

„Goed, wij krijgen uw bevestiging zoo spoedig mogelijk, u krijgt de opdracht aanstonds mee!”

De komende dagen gaan als een lawine over Kees heen. Hij dompelt onder in een maalstroom van werken, slapen, slapen, werken.

Geen tijd haast voor eten.

Geen tijd voor Gré?

Ja en neen. De eerste bediende in Ha- gens fabriek van plombeeloodjes is een vrouwelijke. In een blauwe overall, een doek om het hoofd geknoopt staat Gré menig uur naast haar verloofde, zwaait de gietlepel met een gratie alsof ze in een poffertjeskraam aan het fornuis staat!

De leverantie komt op tijd klaar.

Het begin!

Meerdere opdrachten. Meerdere vor- men. Enkele kleine machines.

De werkplaats is te klein, en te weinig personeel.

Slapelooze nachten voor Kees.

Slapelooze nachten voor z'n moeder, die alle moeiten met hem medeworstelt.

Rustige nachten voor Gré, die alles weet over te geven.

De gieterij verhuist naar een oud pak- huis in de stad.

Een flinke jonge kerel komt erbij. Een man op leeftijd voor de pakkerij en de ex- peditie. Een jongen voor transporten en hulpdiensten.

Gré, ingewerkt door Kees, voert de ad- ministratie..

Na een jaar weer verhuizen.

De looddampen maken de bovenwoning van het pakhuis onbewoonbaar. De ar- beidsinspectie stelt haar eischen.

Een groot steenen gebouw buiten de stad wordt betrokken. Een grootere ma- chine wordt gelijktijdig in gebruik geno- men.

Dan heeft het vaderland Kees noodig voor eerste oefening. Tweemaal heeft hij reeds uitstel gehad, nu moet hij z'n tijd komen volmaken.

Een enkele maal heeft moeder getracht haar derde zoon in Kees' bedrijf in te schakelen, maar deze voelt er niet voor.

„Piet heeft een geheel andere opleiding gehad, en is bovendien niet een van de handigsten. Denk maar aan z'n eindcijfers, moeder!”

Kees komt niet ver van huis in garnizoen te liggen.

Menige keer komt hij in de avond naar huis, om de zaken te regelen. Gedurende een goed half jaar worden geen namen van nieuwe klanten ingeschreven in de klapper.

Met de nieuwe zomer is Kees weer burger en werkt als vroeger aan z'n groeiend bedrijf.

Nog twee jonge kerels komen de rij van het personeel versterken, nog een jongen voor handlanger, nog een kennis van een kennis, op leeftijd, erbij in de expeditieafdeeling.

Kees tracht naar alle zijden zijn bedrijf op te voeren.

Compositiebuis, tinvoering, dat zijn artikelen waar wat aan te verdienen valt!

Hij gaat eens praten met z'n eenige oudpatroon. Dan gaat hij aan het werk.

Avonden staat hij voor de teekentafel, schetst, werkt uit, om het een enkele maal weer opnieuw op te zetten.

Avonden zoekt hij in beschrijvingen, in oude machine-teekeningen.

Avonden brengt Gré in eenzaamheid door.

Dan gaan de teekeningen weg. Offertes komen. De machine wordt besteld.

Een paar maanden later staat een buitenpersmachine opgesteld in de fabrieksruimte.

Met het volgende voorjaar komt de groote dag in het leven van Gré. En in dat van Kees!

Twee levens worden één!

Twee beloven voor God en menschen elkander trouw.

Het kleine landhuisje, niet ver van de fabriek, wordt hun woning.

Boven de suite-deuren hangt, gouden letters op roestbruin fluweel, (voor de kleurcombinatie van 't meubilair) de tekst waarmee de predikant hun huwelijk inzegende. Extra geschenk van Kees' moeder.

De lentezon straalt de heele dag aan een heldere hemel.

Beeld van hun toekomst?

Kees werkt, Gré werkt, aan de bloei van de zaak. Hun beider zaak! En het gaat, het blijft gaan. Werken, worstelen met financieele moeilijkheden. Want het bedrijfskapitaal is van het begin af te klein geweest en het blijft aan de krappe kant.

Geen nood, elke gulden die uitgezuinigd kan worden gaat opzij voor kapitaalvorming. Zoo kan, zoo zal het gaan!

Totdat.....

De vacantiemaand is bijna verstreken.

De week waarin het personeel vrij had, hebben Gré en Kees samen in hun eigen huis doorgebracht. Alles, alles hebben ze laten rusten. Voor het eerst werkelijk eens alleen voor elkaar!

Een paar dagen maar. De laatste twee vacantedagen staan alweer in het teken van hun beider werk. Want steeds somberder wordt de dreiging die over de wereld hangt, en Kees kan er zich niet van los maken!

De vakantie behoort alweer tot het verleden en de fabriek draait weer.

Dan valt plotseling de slag.

Mobilisatie!!

Kees moet weg. De drie jonge kerels, die hij in het bedrijf heeft ingewerkt, eveneens.

Alleen de oude pakknechts, en de jongens blijven over. Die kunnen het bedrijf niet gaande houden. Ze weten zoo goed als niets af van de machine's. Ze zien geen verschil tusschen zuiver lood en compositie!

Na een halve dag van overleggen, bespreken en berekenen, en een slapeloze nacht, gaat Kees, met een peinzensmoedige hoofd, op weg naar z'n mobilisatiebestemming, blijft Gré achter met de zorg voor een ten ondergang gedoemd bedrijf. De loopende zaken zal ze zoo goed en zoo kwaad als het gaat afdoen en daarna.....

Ja wat?

Hoelang zullen de knechts en de directeur wegblijven? Niemand durft zich aan een gissing te wagen. Gré het allerminst. Ze wacht slechts af.

Er komt een brief van Kees met bericht over het verloop van de eerste mobilisatiedagen. Hij geeft z'n adres op, informeert naar de gang van zaken in de fa-

briek. Heel de lange brief door, wisselen hoop en vrees elkaar af.

's Avonds schrijft Gré een lange brief terug. Ze schrijft over de orders die nog afgewerkt kunnen worden, zwijgt over hetgeen moest blijven liggen, ze vertelt dat de oudste leerling aan een van de kleinere machines staat, en dat het gaat, werkelijk gaat; zwijgt over haarzelf, hoe moe ze is na een dag van bijna bovenmenselijke inspanning, zwijgt erover dat ze, als in het primitieve werkplaatsje, waarin Hagens loodletterij en gieterij geboren is, in een blauwen overall, een doek als muts om het hoofd geknoopt, in de fabriek de gietlepel hanteert.

Het gietwerk zal klaarkomen. 't Moet klaar komen!

Maar het andere werk?

Gré heeft te weinig verstand van machine's om er nog een te durven aanzetten. De jongens hebben van de andere machine's geen verstand, de pakknechts nog iets minder.

Kees voelt zich opgelucht door de zeer optimistische brief van z'n dapper vrouwtje. 't Gaat dus!! Met meer moed dan tot nu toe sjouwt hij mee door de duinen, werkt aan de mitrailleurnesten, luistert in de rustpoozen naar het eeuwig geruis van de branding.

's Avonds schrijft hij weer een brief naar huis, vol raadgevingen.

Uit de brief leest Gré dat haar man, door haar te optimistisch schrijven in de waan leeft dat het bedrijf door het overgebleven personeel behoorlijk gaande kan worden gehouden. Hij schrijft zelfs over de order compositiebuis, die al voor vijftig procent is afgewerkt. De machine staat gesteld; als de lui zoo handig zijn, zullen ze dat werk ook wel voor elkaar krijgen. De bediening van de machine is eenvoudig genoeg, een beetje durf en een dosis handigheid, daar komt het op aan. Er ligt een tekening in de kast in het zijkamertje, 't is blad vier, daarop staat aangegeven hoe de zaak werkt. „Ik heb er nog met je over gesproken, toen ik er aan werkte. Ik heb je de heele zaak toen tevens uitgelegd, zooals je je mogelijk nog herinnert.”

Met het hoofd op de handen gestut leunt Gré aan de tafel. Wel twintig keer heeft ze 's avonds, als ze alleen in de fabriek was, getracht het geheim van de pers te doorgronden!

De tekening?

Ze weet er zich niets meer van te herinneren. Of het blad drie of vier is, wat doet het er toe? Ja, als Kees erbij staat en met de vinger aanwijst, kijk dit, of kijk dat, ja! Maar nu?

En bovendien, ze moet ook wat voorzigtiger gaan aandoen!

Enfin, eerst de teekeningen maar eens opzoeken! Misschien lukt het toch. 't Zal voor Kees een groote opluchting zijn als deze machine ook weer draait. Hoe moet het anders in de toekomst? Toch zal ze er ook nog iemand voor moeten vinden!

Gré zoekt tusschen de rollen teekeningen. Ha, daar heeft ze iets!

Op de tafel rolt ze de papieren uit. Blad vier.

Een gewirwar van lijnen, enkele rood, een paar groen, de rest zwart.

Zoek maar uit!

Eén knie op de stoel geleund tuurt Gré op het stuk papier.

Wanhopig gewoon.

Daar glijdt een schaduw langs het zijraam.

De bel gaat over.

Haastig schiet Gré in haar schoenen, terwijl ze door de woonkamer naar de hal loopt. Wie zou er zoo vroeg hierheen komen?

Haar schort nog wat glad trekkend, opent ze de voordeur, kijkt dan in het lachende gezicht van haar zwager Piet.

„Zoo Gré, wat kijk jij verbluft? Heb ik je op iets betrapt? Ik zag je zoo ingespannen over de papieren gebogen! Mag ik binnenkomen?”

Gré is haar verbazing snel te boven.

„Natuurlijk! Hoe kom jij hier zoo verzeild?”

Met een nonchalant gebaar gooit Piet z'n hoed op de kapstok, laat z'n jas achteloos van z'n schouders glijden. Zijn gezicht versombert.

„Och!”

„Nou, zeg op!”

„Ik kom eigenlijk niet hier om m'n klaagzang te zingen. Je zult zelf genoeg te dragen hebben!”

„Vooruit, vertel maar! Bij mij kan er nog wel een beetje bij. Je hebt toch nog wat te doen?”

Gré loopt naar het zijkamertje terug.

Piet volgt haar; laat zich op een stoel bij de tafel neer vallen, schudt mistroostig het hoofd.

„Dat is het juist. De baas is gemobili-

seerd, zooals je weet. Gister is het werk stil gelegd. Waar haal ik nu wat vandaan? Er is toch al haast geen bouwwerk meer!"

„Kom kom, je bent nu wel wat al te somber! Er zijn zooveel lui weggeroepen! Zou er geen plaatsje te krijgen zijn op de bouw hierachter?"

„Ik kom er juist vandaan. Ik kan nog wel een paar collega's meekrijgen!"

Even klemt de stilte.

Piet's oogen turen op de lijnen vóór hem.

„Was jij hierin aan het zoeken? Jonge, ik wist niet dat ik zoo'n ontwikkelde schoonzuster had!" Z'n stem klinkt weer wat opgewekter.

„Was dat maar waar! Ik snap niets van al die krabbels, maar de buizenpers moet weer op gang! Kees schrijft dat ik op dit blad het geheim kan vinden! Zoek maar!! Ik geef het op. Ik ga eerst af ontbijten. Wil jij ook een kop thee? Door al dat gezoek ben ik veel later dan gewoonlijk!"

Gré gaat naar de huiskamer, Piet blijft over de teekeningen gebogen achter. Hij komt zelfs niet, als Gré voor de tweede maal roept dat de thee koud wordt. Gré brengt de ontbijtboel naar de keuken, loopt dan de zijkamer binnen.

Een paar teekeningen liggen uitgerold op de grond, Piet ligt op de knieën ervoor.

„Zoo, al wat gevonden?"

„Gevonden? nee dat niet. Maar mag ik de machine eens even zien?"

„Natuurlijk, kom maar mee!"

Samen loopen ze naar de fabriek. De jongens zijn ijverig in de weer met giet-

werk. De oudste van de twee, grondig door Gré afgericht, hanteert de gietlepel.

Zinloos bungelt, als een door de wind geknakte bloemstengel, een stuk compositiebuis uit de pers.

„Deze is het. Probeer daar nu maar eens beweging in te krijgen!"

„Mag ik er even de tijd voor nemen? 'k Heb toch niet beters te doen!"

„Ga je gang, dan ga ik naar huis terug!"

Een uur later ligt Piet weer over de papieren gebogen in het zijkamertje, zoekt in de groene en roode strepen van blad vier, verdwijnt na verloop van een kwartiertje; richting fabriek.

Tegen koffietijd loopt Gré het pad af naar het groote steenen gebouw. Op tien meter afstand van de ingang treft een eigenaardig zoevend, stootend geluid, haar oor. Ze verhaast haar stappen, loopt de fabriek binnen.

De compositiebuis, behoorlijk over de schijven geleidt, wentelt de haspel langzaam rond.

De pers draait!!!!

De andere morgen ontvangt Kees, ergens aan de kust, een brief die hem met de grootste verwondering vervult.

Wie had dat ooit van Piet kunnen denken!

En gelukkig, de grootste zorg is weggenomen. De zaak draait weer, zij het in beperkte mate!

Moeder Hagen heeft ook een zorg minder. Piet, de zoo spoedig uit het lood geslagene, heeft een werkkring, waaraan hij zich met alle krachten kan geven!

H. LOURENSE